

Skaudūs išgyvenimai lietuvių literatūroje

Skausmas – tai emocija, kuri suteikia mums žmogiškumo ir empatijos. Tik patyręs emocinį skausmą ir liūdesį, žmogus gali patirti tikrąją laimę. Lietuvių literatūroje, skausmas yra gan dažna tema, tačiau ar visuomet žmogaus kančia reiškia dvasinę pabaigą? O gal priešingai - kančia yra vartai, vedantys žmogų į tikrąją laimę?

„Nelaimingas tas, kuris niekuo netiki“ – teigė žymus prancūzų rašytojas Viktoras Hugo. Iš tiesų, praradęs viltį žmogus nebetenka ir svajonių, ir noro gyventi. Kartais viltis yra vienintelė mus į priekį varanti jėga, kuri padeda išlaikyti optimizmą. Tačiau ar viltis turi galimybių atgimti asmenybei, kuri seniai ją prarado? Apie tai susimąstyti privertė XX a. lietuvių išėivijos rašytojo, prozininko ir dramaturgo Antano Škėmos psichologinis romanas „Balta drobulė“. „Aš sutalpinau savyje savo visatą“ – ši Antano Garšvos mintis teoriškai tarsi apibūdina kūrinį. Visa Antano Škėmos sukurto veikėjo gyvenimo istorija prabėgti tetrunka vos parą laiko. Antanas Garšva – gilios įžvalgos ir mąstymo žmogus, inteligentas ir poetas, yra priverstas kentėti monotoniškoje ir dusinančioje liftininko aplinkoje. Poetas, kuriam taip svarbu autentiškumas, iš dalies praranda savo individualybę ir tampa tiesiog 87 numeriu. Absurdas ir tragedijos lydėjo jį visą jo gyvenimą. Tragiška motinos lemtis, jos šizofrenijos nuolatinis ūmėjimas ir smurtas šeimoje pastūmėjo jį į skaudų gyvenimą, privertė jį jaustis absurdo žmogumi. Egzistencinės mintys, jog jis šiam pasauliui nereikalingas, vos nepastūmėjo nusižudyti, ir tai jam paliko gilų įspaudą širdyje. Antanas Garšva bijojo mirties, nes matė pačios gyvybės trapumą: jam pačiam teko atimti eilinio jauno ruselio gyvybę, jis vos nenutraukė savo paties gyvenimo ir vos nenusibaigė po bolševiko vykdyto tardymo. XX a. , katastrofų laikotarpiu, situacija formavo Garšvos mentalitetą ir pasaulėžiūrą, kad gyvenimas – absurdiškas ir beprasmiškas. Tačiau tokį jo nihilizmą išsklaidė pažintis su Elena, būtent meilė Elenai privertė Garšvą atgimti kaip poetui ir suprasti, kad pagrindinis gyvenimo tikslas – tai pats gyvenimas. Tačiau kai Garšvos gyvenimas, atrodo, susitvarkė ir jis jaučia tikrą ramybę, jo liga dar labiau paūmėja ir Antanas Garšva tiesiog išprotėja. Jis šypsosi „ramiu idioto veidu“ ir plėšo savo

Skaudūs išgyvenimai lietuvių literatūroje

eilėraštį, taip užbaigdamas sąmoningą gyvenimą. Skaudūs išgyvenimai ir palikti randai verčia susimąstyti, ar viltis gali atgimti? Žinoma, kad gali, tačiau ne visuomet viltis reiškia ramybę ir gėrį, nes visa, kas geriausia, anot lietuvių prozininkės, labdarės ir pedagogės Šatrijos Raganos, yra pasiekama per kančias.

Viena yra išgyventi katastrofą, visai kas kita yra ją kentėti visą gyvenimą. Tokius sukrėtimus patiriantieji neretai tampa pesimistai, o išgyventa kančia, iš dalies, primena mitologinio Sizifo beprasmią akmens ridenimą ir nuolatinę bausmės jauseną. Juk ne vienam žmogui, ko gero, yra tekę patirti ir išgyventi nevykusio ar nepasisekusio sprendimo pasekmes, tačiau ar kiekvienam užtenka valios nepasiduoti sielvartui ir pakeisti savo likimą? Tokios mintys kilo perskaičius XX a. poeto ir prozininko Vinco Mykolaičio – Putino psichologinį romaną „Altorių šešėly“. Romane vaizduojami jauno klieriko, o vėliau kunigo, Liudo Vasario gyvenimo prasmės ieškojimo keliai ir klyskeliai. Vasaris pasiryžęs tapti kunigu, tačiau ne savo, o tėvų noru. Autorius vaizduoja, kad Liudas ketina pasiaukoti aukštesniam tikslui, o seminarija, jo manymu, sužadins gilesnį tikėjimą. Tačiau laikas seminarijoje nepažadino jame kunigo, o tik poetišką prigimtį, norą patikti moterims ir pirmąsias abejones savo sprendimu. Vasaris parodė savo tvirtumą ne išeidamas iš seminarijos, bet pasiryždamas savyje užgniaužti poetą, abejones, jausmus moterims ir visa kita, kas galėjo jam trukdyti. Tačiau tapęs kunigu Vasaris pamatė, kad „aukštesnis tikslas“ tėra iliuzija, o kunigų luome uolūs kunigai sudaro tik mažumą. Vasarij šis dogmatiškumas, kaip ir pačios kunigo pareigos, dusina, ir jis visa tai išduoda kurdamas simbolistinę poeziją. Rašytojas vaizduoja sudėtingą veikėjo asmenybės tapimo kelią - romano pabaigoje Vasaris išsprendžia savo vidinį konfliktą, supranta, jog jo tikrasis pašaukimas - poezija, ir tik išėjęs iš kunigų luomo jis galės pagaliau tapti tikroju savimi. Aštuoniolika metų trukusios Liudo Vasario savęs paieškos jo nepalaužė, tik parodė kelią, kuris vedė į tikrąją laimę. Žmogus, ko gero, yra nevertas būti savo likimo vergu, manau, svarbiausia yra surasti savyje

Skaidūs išgyvenimai lietuvių literatūroje

ryžto pačiam priimti lemtingus gyvenimo sprendimus, o priėmus klaidingai nenuleisti rankų ir nebijoti keisti savo gyvenimo.

Vis dėlto aš manau, kad beveik kiekvienam žmogui tenka iškentėti nemažai negandų ir sukretimų. Dažnai negandas išpranašauja istorinis laikas, o kartais pats individas apsisprendžia eiti kančios keliu. Emocinis skausmas yra gyvenimo dalis, kurios, deja, negali išvengti nė vienas iš mūsų, tačiau tik nuo žmogaus priklauso jo sprendimas toliau gyventi sielvarte ar judėti į priekį kilnesniu, skaudžių patirčių nušviestu keliu.